

Digitalizirani izvori o povijesti Hrvata u Novome Zelandu : važnost međuinstitucijske suradnje i otvorenoga pristupa

Hebrang Grgić, Ivana

Source / Izvornik: **Hrvatska izvan domovine V: zbornik radova predstavljenih na 5. hrvatskom iseljeničkom kongresu, 2023, 135 - 140**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:270:488208>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-28**

Repository / Repozitorij:

[Croatian Emigrant Press - Repository](#)

HRVATSKA IZVAN DOMOVINE V

ZBORNİK RADOVA PREDSTAVLJENIH NA
5. HRVATSKOM ISELJENIČKOM KONGRESU
(MOSTAR, 30. LIPNJA - 3. SRPNJA 2022.)

UREDNICI: MARIN SOPTA ■ MARIJA BENIĆ PENAVA ■ TANJA TROŠELJ MIOČEVIĆ

Hrvatska izvan domovine V
Zbornik radova predstavljenih na 5. Hrvatskom iseljeničkom kongresu u Mostaru

Nakladnik

Centar za istraživanje hrvatskog iseljeničtva
Ekonomski fakultet u Osijeku

Za nakladnika

Dr. sc. Marin Sopta

Urednici

Dr. sc. Marin Sopta
Izv. prof. dr. sc. Marija Benić Penava
Tanja Trošelj Miočević

Recenzenti

Prof. dr. sc. Josip Jurčević
Prof. dr. sc. Ivica Musić

Lektura i korektura

Mirjana Paić-Jurinić

Fotografije

Doc. dr. sc. Franjo Takač (Televizija Sveučilišta u Mostaru) i Željka Čorak (Kanada)

Naslovnica

Stari most Mostar, akademski slikar Anton Cetin, Kanada

Priprema i tisak

Tiskara Zelina d.d.
Katarine Krizmanić 1
Sveti Ivan Zelina

U Zagrebu, prosinac 2023.

Tiskano financijskom potporom Središnjeg ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske,
Hrvatske matice iseljenika, Jadrolinije, Rijeka, gospodina dr. sc. Ćirila Zovka (Kanada)
i gospodina Josipa Pavičića (Kanada).

ISSN 2718-272X

HRVATSKA IZVAN DOMOVINE V

ZBORNİK RADOVA PREDSTAVLJENIH NA
5. HRVATSKOM ISELJENIČKOM KONGRESU
(MOSTAR, 30. LIPNJA - 3. SRPNJA 2022.)

UREDNICI:
MARIN SOPTA
MARIJA BENIĆ PENA
TANJA TROŠELJ MIOČEVIĆ

Zagreb, 2023.

Digitalizirani izvori o povijesti Hrvata u Novome Zelandu: važnost međuinstitucijske suradnje i otvorenoga pristupa

Izv. prof. dr. sc. Ivana Hebrang Grgić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Sažetak

U sklopu projekta Hrvatski iseljenički tisak koji se provodi na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu od 2019. godine intenzivno se istražuju publikacije Hrvata u Novome Zelandu. Jedan od ciljeva istraživanja je razvoj modela digitalizacije i sama digitalizacija. Postupak digitalizacije složen je proces koji uključuje pronalaženje publikacija, izradu kriterija za odabir, osiguravanje tiskane publikacije, dobivanje svih potrebnih dozvola vezanih za autorsko pravo i prava vlasništva, tehnički postupak digitalizacije te trajno osiguravanje mjesta na poslužitelju i pristupa digitaliziranoj građi. Dio povezan s tehničkim postupkom digitalizacije u slučaju spomenutog projekta provodi se u suradnji s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom u Zagrebu. Druga ustanova s kojom je ostvarena suradnja je Središnja gradska knjižnica u Aucklandu (koja je dio Auckland Council Libraries). U radu se prikazuju sve publikacije digitalizirane do svibnja 2022. godine s posebnim osvrtom na postupak pronalaženja publikacija, nabave primjeraka i dozvola za digitalizaciju. Riječ je o dvije serijske publikacije i devet knjiga koje su prije digitalizacije većinom bile nedostupne u Hrvatskoj. Sve su one besplatno dostupne u Repozitoriju Hrvatski iseljenički tisak i u digitalnoj zbirci NSK, što predstavlja doprinos razvoju otvorenosti u znanosti, kulturi i društvu općenito. Sadržajno su sve digitalizirane publikacije iznimno važne za istraživanje povijesti Hrvata u Novome Zelandu te mogu poslužiti istraživačima iz raznih područja kao izvor za istraživanja.

Ključne riječi: digitalizacija, Hrvati, Novi Zeland, knjige serijske publikacije.

Uvod

Nakladnička djelatnost hrvatskih iseljenika iznimno je velika, a do sada nedovoljno istražena. Postoje brojni tekstovi koji se bave tom problematikom, ali nigdje ne postoji sustavan popis (bibliografija) svega što su ikada objavili Hrvati u inozemstvu. Takav potpuni popis gotovo je nemoguće izraditi zbog velike količine publikacija, pa i onih koje su zaboravljene i/ili izgubljene. Projekt Hrvatski iseljenički tisak (HIT), koji se od 2018. godine provodi na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, nastoji nadopuniti nedostatne spoznaje o publikacijama Hrvata u svijetu (Hrvatski iseljenički tisak, 2022). U ovom radu prikazat će

se dio publikacija objavljenih u Novom Zelandu i/ili povezanih s Hrvatima u Novome Zelandu, i to one publikacije koje su digitalizirane i potpuno besplatno dostupne na internetu.

Do 2022. godine u sklopu projekta izrađeno je nekoliko bibliografija od kojih su dvije povezane s Novim Zelandom. Sve bibliografije su kumulativne, tj. tekuće su i retrospektivne (Kumulativna bibliografija, 2022). To znači da im je cilj uključiti sve publikacije koje su ikada objavljene, ali ih i ne prestanto nadopunjavati zapisima za novoobjavljene ili publikacije. Bibliografija hrvatskih serijskih publikacija koje su objavljivane u Novom Zelandu sadrži svega 16 zapisa i na temelju podrobnih

istraživanja literature (Jelicich i Trlin, 1997) kao i istraživanja na terenu (Hebrang Grgić i Barbarić, 2021) možemo biti sasvim sigurni da su to sve publikacije koje su izlazile do danas (dvije još uvijek izlaze). Bibliografija knjiga sredinom 2022. godine sadržavala je 180 zapisa i temeljila se na podrobnim istraživanjima i pretraživanjima brojnih kataloga i fondova baštinskih ustanova (prvenstveno knjižnica, ali i arhiva i muzeja). Osim toga, podatci o pojedinim knjigama pronađeni su i metodom uključivanja zajednice (putem društvenih mreža, osobnih kontakata uživo ili elektroničkom poštom).

Cilj ovoga rada je ukratko predstaviti one knjige koje su digitalizirane u sklopu projekta Hrvatski iseljenički tisak. Sve su te publikacije iznimno važne za proučavanje povijesti Hrvata u Novome Zelandu, a samim time su značajan dio i hrvatske i novozelandske kulturne i znanstvene baštine.

Digitalizacija publikacija u sklopu projekta Hrvatski iseljenički tisak

Postupak digitalizacije zahtjevan je zbog niza koraka koje je potrebno provesti. Potrebno je najprije izraditi kriterije odabira građe, odabrati građu prema uspostavljenim kriterijima i riješiti autorskoppravna pitanja kontaktiranjem nakladnika, autora i/ili nasljednika autorskog prava (što nije uvijek jednostavno i podrazumijeva dodatna istraživanja). Potom je potrebno osigurati infrastrukturu za sam postupak digitalizacije – uređaje, ljude koji su osposobljeni za obavljanje tehničkog dijela same digitalizacije što uključuje izradu digitalnih inačica, provođenje OCR-a (engl. optical character recognition) i pohranu na poslužitelj. Osim toga, potrebno je osigurati mjesto na poslužitelju te trajno očuvanje digitalizirane građe. Prva skupina poslova obavljena je u sklopu projekta Hrvatski iseljenički tisak. Pri tome je bila važna suradnja ne samo s autorima nego i s izdavačima. Svi su autori ili nasljednici prava te izdavači dali pristanak za digitalizaciju. Izdavači su raznolikog profila – neki su mali komercijalni izdavači, neki su veći (i komercijalni i nekomercijalni), a ima i onih kojima primarna djelatnost nije izdavačka. Neki izdavači djeluju u Hrvatskoj, neki u Novom Zelandu. Primjeri hrvatskih izdavača su Hrvatska matica iseljenika i Naklada Bošković, a novozelandski izdavači su Opuzen Press i

Dunmore Press. Tehnički dio vezan za sam postupak digitalizacije odrađen je u suradnji s nekoliko ustanova, prvenstveno s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom u Zagrebu, a dio građe digitalizira se i u suradnji sa Središnjom gradskom knjižnicom u Aucklandu.

Za digitaliziranu građu osigurano je mjesto na dva poslužitelja, koja održavaju ugledne hrvatske ustanove koje jamče dugotrajnu zaštitu. Prva ustanova je Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, koja svu građu u čijoj digitalizaciji sudjeluje pohranjuje i čini dostupnom putem Digitalnih zbirki NSK. To je mjesto gdje je moguće pretraživati digitalizirane publikacije prema raznim kriterijima zahvaljujući dostupnim metapodacima te je moguće pristupiti samim publikacijama. Drugo mjesto pohrane je Repozitorij Hrvatski iseljenički tisak, koji je uspostavljen na Dabru, središnjem portalu za izradu i održavanje digitalnih akademskih arhiva i repozitorija pri Sveučilišnom računskom centru Sveučilišta u Zagrebu (Srce). Obje ustanove, NSK i Srce, jamče dugoročnu zaštitu i dostupnost što je iznimno važno. Osim suradnje s prije spomenutim ustanovama i izdavačima u Hrvatskoj i Novome Zelandu te osim suradnje s autorima i njihovim obiteljima, vrlo je važna suradnja s hrvatskim udrugama u Novome Zelandu jer se pri njima često čuvaju publikacije i arhivsko gradivo važno za istraživanje publikacija, autora i izdavača pa time i za digitalizaciju.

Osnovni kriteriji odabira publikacija za digitalizaciju bili su:

- autori (ili urednici za serijske publikacije) su novozelandski Hrvati
- tema djela su novozelandski Hrvati (bez obzira na porijeklo i autorovo mjesto prebivališta)
- same publikacije su rijetko dostupne ili potpuno nedostupne u hrvatskim knjižnicama

U Tablici 1 je popis knjiga digitaliziranih do lipnja 2022. godine, a u Tablici 2 popis digitaliziranih serijskih publikacija. Popisi u tablicama su kronološki prema datumu digitalizacije.

Tablica 1. Popis digitaliziranih knjiga povezanih s Hrvatima u Novome Zelandu (do lipnja 2022. godine).

Autor	Naslov	Mjesto izdavanja	Izdavač	Godina izdavanja	Datum digitalizacije
Bezić Filipović, Branka	Susret svjetova: sv. 2: Hrvatska-Novi Zeland	Split	Naklada Bošković	2006.	veljača 2021.
Mataga, Des	The stayers: Dalmatian immigrants who arrived before 1916 and settled in New Zealand	Auckland	Opuzen Press	2013.	travanj 2021.
Mataga, Des	The transients: Dalmatians who arrived in New Zealand prior to 1916 but did not settle here	Auckland	Opuzen Press	2014.	travanj 2021.
Mataga, Des	Red wine to kauri gum: the history of Dalmatian emigration to New Zealand's kauri gumfields prior to World War 1	Auckland	Opuzen Press	2015.	travanj 2021.
Trlin, Andrew	Foundations: early Croatian immigration to New Zealand	Auckland	Opuzen Press	2016.	travanj 2021.
Jelicich, Stephen A.	From distant villages: the lives and times of Croatian settlers in New Zealand: 1858 – 1958	Auckland	Pharos Publications	2008.	lipanj 2021.
Trlin, Andrew Drago	Now respected, once despised: Yugoslavs in New Zealand	Auckland, Palmerston North	Dunmore Press	1979.	veljača 2022.
Čizmić, Ivan	Iz Dalmacije u Novi Zeland: povijest jugoslavenske naseobine na Novom Zelandu	Zagreb	Globus, Matica iseljenika Hrvatske	1981.	travanj 2022.

Tablica 2. Popis digitaliziranih serijskih publikacija koje su objavljivali Hrvati u Novome Zelandu (do lipnja 2022. godine)

Naslov	Mjesto izdavanja	Godine izdavanja	Digitalizirani brojevi	Datum digitalizacije
Bratska sloga	Auckland	1899. – 1899.	4 (svi brojevi)	rujan 2020.
Vjesnik	Auckland	1946. – 1946.	4 (svi brojevi)	srpanj 2021.
Napredak	Auckland	1906. – 1909.	94 (od najmanje 107 objavljenih brojeva)	svibanj 2022.

Prikaz digitaliziranih publikacija

Slika 1. je QR kod izrađen prema poveznici na stranicu projekta HIT na kojoj su sve digitalizirane publikacije s područja Australije i Novoga Zelanda. Slika 2 je QR kod koji je poveznica na Repozitorij Hrvatski iseljenički tisak. Putem kodova čitatelj ovoga teksta može provjeriti aktualno stanje i pristupiti i onim publikacijama koje će, nadamo se, biti digitalizirane i nakon pisanja ovoga rada. U lipnju 2022. na popisu je 11 publikacija povezanih s Novim Zelandom, ali svaki će čitatelj provjerom poveznice ili QR koda moći vidjeti koje su publikacije dodane nakon lipnja 2022. godine.

Slika 1. QR kod za pristup stranici s popisom digitaliziranih publikacija u okviru projekta Hrvatski iseljenički tisak
(https://hit.ffzg.unizg.hr/au_nz/digitalizacija/)

Slika 2. QR kod za pristup Repozitoriju Hrvatski iseljenički tisak
(<https://hit.repozitorij.ffzg.unizg.hr/>)

Prikaz digitaliziranih publikacija pratit će kronološki redoslijed digitalizacije u Tablici 1 (8 digita-

liziranih knjiga) i u Tablici 2 (3 digitalizirane serijske publikacije).

Knjiga *Susret svjetova* Branke Bezić Filipović objavljena je u dva dijela. Oba su digitalizirana u sklopu projekta, ali na ovom popisu je samo drugi dio jer se sadržajno odnosi na Novi Zeland. Ta je knjiga objavljena u izdanju hrvatskoga nakladnika i dostupna je u hrvatskim knjižnicama. Stoga je kriterij pri odabiru bio sadržajni značaj knjige za proučavanje povijesti veza Hrvata s Novim Zelandom. Knjiga donosi izvratke iz novina objavljenih u 19. i 20. stoljeću koji se odnose na Hrvate u Novome Zelandu. Na taj način autorica omogućava uvid u građu koja je dostupna u hrvatskim baštinskim ustanovama, ali je ovdje objedinjena i kontekstualizirana.

Autor iznimno važan za proučavanje povijesti Hrvata u Novome Zelandu je Des Mataga. On je autor triju knjiga koje su digitalizirane u sklopu projekta. Sve one temelje se na detaljnim istraživanjima arhivskih dokumenata dostupnih u novoze-landskim arhivima. Knjiga *From Red Wine to Kauri Gum* ima i dodatak, CD s tablicama u kojima su brojni popisi i drugi neobrađeni statistički podaci koji mogu poslužiti za daljnja istraživanja. Sam autor dio podataka kontekstualizira i u drugim dvjema knjigama – *The stayers: Dalmatian immigrants who arrived before 1916 and settled in New Zealand* i *The transients: Dalmatians who arrived in New Zealand prior to 1916 but did not settle here*. Prije digitalizacije nijedna od tri knjige Desa Matage nije bila dostupna hrvatskoj javnosti. U sklopu projekta HIT ostvarena je suradnja s autorom, koji je ne samo prepoznao važnost digitalizacije, već je i o svom trošku dostavio primjerke knjige.

Drugi nezaobilazan autor koji se bavio proučavanjem Hrvata u Novome Zelandu je Andrew Drago Trlin. Njegova knjiga *Foundations: early Croatian immigration to New Zealand* objavljena je relativno nedavno pa je, iako nije bila dostupna u hrvatskim knjižnicama, bez problema nabavljena i danas je dostupna u Knjižnici Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. Knjigu je, na temelju autorovih bilješki, uredio Des Mataga nakon autorove smrti. Sadržajno je knjiga povezana s Trlinovom knjigom objavljenom 1979. godine, ali daje malo drukčiji uvid u problematiku, kontekstualizirajući novootkrivene informacije.

Knjiga Stephen A. Jellicha *From distant villages* iznimna je publikacija, i po svome sadržaju i po opremi, te je neizbježan izvor svim istraživačima

koji žele istražiti povijest, društvenu, političku i kulturnu djelatnost Hrvata u Novome Zelandu. Novozelandski nakladnik odlučio se za veliki format knjige, tvrdi uvez s ovitkom, a knjiga je opremljena brojnim fotografijama. Prije digitalizacije bila je teško dostupna hrvatskoj javnosti jer je nije bilo u hrvatskim knjižnicama. Knjiga je nabavljena u sklopu projekta HIT i fizički primjerak dostupan je u Knjižnici Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

S dostupnošću primjerka za digitalizaciju najviše je problema bilo u vezi s knjigom Andrewa Drage Trlina *Now respected, once despised: Yugoslavs in New Zealand*, objavljenom 1979. godine. Autorova obitelj odmah je pristala na digitalizaciju, ali problem je bio doći do fizičkog primjerka koji će se digitalizirati. Pretraživanjem dostupnih kataloga zaključeno je da niti jedna knjižnica u Hrvatskoj ne posjeduje knjigu. Jedina knjižnica u Europi koja ju posjeduje je knjižnica u Glasgouu u Škotskoj, koja je zbog protupandemijskih mjera, koje je provodila zbog pandemije bolesti COVID-19, obustavila uslugu međuknjižnične posudbe. Stoga je primjerak posuđen iz novozelandske Nacionalne knjižnice u Wellingtonu, koja je dala pristanak da se digitalizira upravo njihov primjerak. Sadržajno je knjiga od neprocjenjive vrijednosti jer autor detaljno, na licu mjesta, istražuje povijest Hrvata, a posebno Dalmatinaca, u Novome Zelandu. Objašnjava njihovo porijeklo, analizira podatke o dolascima, odlascima, trajnom nastanjanju, načinima migracije, financijskoj situaciji, poslovima koje su obavljali itd. Posebno je za kontekst istraživanja publikacija važan pregled društvenih udruživanja i opis pojedinih publikacija, njihovih urednika i izdavača.

Knjiga Ivana Čizmića *Iz Dalmacije u Novi Zeland* još je jedna knjiga hrvatskog nakladnika. Vrijedan je to prikaz svih aspekata života i rada Hrvata u Novome Zelandu. Ivan Čizmić, izniman poznavatelj tematike hrvatskoga iseljeničtva, u knjizi je dao detaljan pregled povijesti doseljavanja, borbe za ekonomsku afirmaciju, a objasnio je i politički položaj hrvatskih useljenika u Novome Zelandu kroz povijesna razdoblja. Posebno je istaknuo doprinos Hrvata gospodarskom i društvenom razvoju Novoga Zelanda. Pregovori s autorom o digitalizaciji knjige provedeni su u suradnji s jednim od izdavača knjige, Hrvatskom maticom iseljenika. Autor je dozvolu potpisao netom prije nego što je preminuo, pa nije dočekaao vidjeti digitaliziranu verziju knjige. Prva digitalizirana serijska publikacija su novine *Bratska sloga*. One su ujedno prve novine na hr-

vatskome jeziku objavljivane u Novome Zelandu (1899. godine). *Bratska sloga* nije prije digitalizacije u okviru projekta HIT bila dostupna hrvatskoj javnosti. Jedino mjesto na kojem je bilo moguće pristupiti novinama bila je Nacionalna knjižnica Novoga Zelanda u Wellingtonu. Sam urednik M. Ferri dostavio je primjerke toj knjižnici (Jelicich, 2008) pokazujući da shvaća važnu ulogu nacionalnih knjižnica u očuvanju baštine. Zahvaljujući tome mi danas možemo čitati *Bratsku slogu*. Novine su to koje tekstove donose većinom na hrvatskom jeziku što (zajedno sa sadržajem koji uključuje prijevode zakona, izvještaje o stanju na tržištu, vijesti iz domovine) govori o informacijskim potrebama Hrvata u Novome Zelandu na kraju 19. stoljeća. Novine su objavljene u samo četiri broja zbog financijskih i organizacijskih razloga, a u tekstovima je moguće pratiti i svađu s urednicima konkurentskih novina *Danica* koje su započele izlaziti ubrzo nakon *Bratske sloge*, a čiji primjerci do danas, koliko je poznato, nisu sačuvani.

Novine *Vjesnik*, posljednje su novine koje su u Novome Zelandu izlazile na hrvatskome jeziku. Objavljene su u četiri broja tijekom 1946. godine. Zanimljiv podatak je da su značajni istraživači hrvatskih publikacija u Novome Zelandu, S. A. Jelicich i A. D. Trlin, tu publikaciju smatrali izgubljenom (Jelicich i Trlin, 1997). Nije im bila dostupna u novozelandskim javnim ustanovama, a očito je nisu pronašli ni u privatnim zbirkama, iako su bili vrlo involvirani i imali brojne kontakte unutar zajednice Hrvata u Novome Zelandu. Tijekom istraživanja u sklopu projekta HIT sva četiri primjerka pronađena su u fondu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Na temelju teksta objavljenog u četvrtom broju moguće je sa sigurnošću zaključiti da je to ujedno posljednji objavljeni broj.

Kronološki posljednje digitalizirane novine *Napredak*, ponešto su drugačije od ostalih serijskih publikacija iz nekoliko razloga. Ponajprije, digitalizacija je obavljena u suradnji s jednom novozelandskom ustanovom, Središnjom gradskom knjižnicom u Aucklandu (koja je dio Auckland Council Libraries). Nadalje, riječ je o opsežnom projektu jer su digitalizirana sva 94 sačuvana broja *Napretka*, od objavljenih najmanje 107 (Hebrang Grgić i Barbarić, 2021: 87). Većina brojeva objavljena je na 4 stranice (osim nekoliko brojeva objavljenih na 6 stranica), tako da je ukupan broj digitaliziranih stranica veći od 380 (Napredak, 2022). Auckland Council Libraries redovito rade na digi-

talizaciji starih novina, ali prioritet imaju novine na engleskom jeziku. Zahvaljujući ostvarenoj suradnji s projektom HIT, list *Napredak* uvršten je u prioritetnu građu. Proces pregovora i same digitalizacije trajao je nešto više od dvije godine (djelomično i zbog restrikcija uzrokovanih pandemijom bolesti COVID-19).

Zaključak

Iako primarni cilj projekta Hrvatski iseljenički tisak nije bila digitalizacija knjiga već izrada bibliografija, digitalizacija se vrlo brzo nametnula kao jedan od dodatnih ciljeva. Razloga je više – suradnici na projektu ostvarili su kontakte na temelju kojih je bilo moguće provesti digitalizaciju (neformalni kontakti i poznanstva s autorima), a daljnja istraživanja na terenu za potrebe izrade bibliografije bila su onemogućena zbog pandemije bolesti COVID-19. Shvaćajući važnost digitalnih zbirki, a posebno otvorene dostupnosti publikacija u svrhu očuvanja kulturne nacionalne baštine, suradnici na projektu odlučili su tijekom 2020. godine pokušati digitalizirati jednu oglednu publikaciju. U tu je svrhu uspostavljena suradnja s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom u Zagrebu, koja je imala tehničke preduvjete za digitalizaciju. Odabir građe te rješavanje svih pravnih pitanja povezanih s digitalizacijom obavljani su unutar projekta HIT. Prva je knjiga digitalizirana uspješno u srpnju 2020. godine te je do lipnja 2022. digitalizirano još 20 publikacija, od kojih je 11 povezano s Novim Zelandom i opisano u ovome radu (ostale publikacije povezane su s Australijom). Povratne informacije su ohrabrujuće – osim što su autori, njihove obitelji i izdavači iznimno zadovoljni suradnjom s projektom HIT, šira zajednica Hrvata izvan Hrvatske, ali i u Hrvatskoj, koristi digitalizirane publikacije. Informacije o novim digitaliziranim publikacijama redovito se objavljuju na mrežnim stranicama projekta HIT, u časopisima i drugim publikacijama te na društvenim mrežama (primjerice na Facebook stranicama hrvatskih udruga).

Istraživanja u sklopu projekta HIT pokazuju trend smanjivanja broja naslova serijskih publikacija Hrvata u Novome Zelandu, ali i trend velikog porasta broja knjiga koje u toj državi objavljuju Hrvati ili osobe hrvatskoga porijekla. Stoga je nužno neprestano pratiti novu produkciju što nije uvijek jednostavno iz brojnih razloga – od toga što ne postoji mehanizam kojim bi se te knjige dostavljale

u hrvatsku nacionalnu knjižnicu, do toga da je ponekad na temelju imena i prezimena nemoguće utvrditi je li autor hrvatskoga porijekla. Za daljnji rad na projektu HIT (za nadopunjavanje bibliografija i za daljnju digitalizaciju) iznimno je važno održavati kontakte s hrvatskom zajednicom u Novome Zelandu, a neizostavna mora biti i suradnja s novozelandskim baštinskim ustanovama, posebno knjižnicama, ali i arhivima i muzejima.

Svakako treba imati na umu da je veći dio knjiga komercijalnog karaktera, pa možda nije moguće očekivati dozvole za digitalizaciju od autora koji su knjige netom objavili. Treba, međutim, njegovati svijest o važnosti čuvanja i dostupnosti publikacija, svijest o važnosti trajne dostupnosti i o pripadnosti dijela novozelandske produkcije publikacija hrvatskoj nacionalnoj baštini. Digitalizacijom publikacija Hrvata u Novome Zelandu, njihovom pohranom na poslužiteljima hrvatskih javnih ustanova i omogućavanjem otvorenoga pristupa projekt Hrvatski iseljenički tisak doprinosi očuvanju i promociji hrvatske kulturne baštine.

Izvori i literatura

- Hebrang Grgić, I.; Barbarić, A. (2021). *Ni s kućom ni bez kuće: nakladnička djelatnost Hrvata u Novome Zelandu*. Zagreb: Ljevak.
- Hrvatski iseljenički tisak*. Dostupno na: <https://hit.ffzg.unizg.hr/> (5. rujna 2022.).
- Jelicich, S. A. (2008). *From distant villages: the lives and times of Croatian settlers in New Zealand: 1585 – 1958*. Auckland: Pharos Publications.
- Jelicich, S. A.; Trlin, A. (1997). *Croatian. U: Book [and] print in New Zealand: a guide to print culture in Aotearoa*. Griffith, P.; Maslen, K.; Harvey, R. (ur.), Wellington: Victoria University Press. Dostupno na: https://nzetc.victoria.ac.nz/tm/scholarly/tei-GriBook-_div3-N13D3D.html (28. lipnja 2021.).
- Kumulativna bibliografija. *Struna: hrvatsko strukovno nazivlje*. Dostupno na: <http://struna.ihj.hr/en/naziv/kumulativna-bibliografija/45436/> (5. rujna 2022.).
- Napredak. Kura: heritage collections online*. Dostupno na: <https://kura.aucklandlibraries.govt.nz/digital/collection/journals/search/searchterm/napredak/field/public/mode/exact/conn/and> (5. rujna 2022.).